

**12. EU I ZEMLJE ZAPADNOG
BALKANA: OD BILATERALNIH
SPORAZUMA O KREIRANJU
ZONE SLOBODNE TRGOVINE
PREMA
ZAJEDNIČKOM TRŽIŠTU EU**

Pogled na EU sa Balkana

WHY
EUROPEAN UNION?

- Magnetna privlačnost integracija ostaje, iako je znatno doba proširenja zamijenjeno pragmatičnim evrorealizmom
- Brzina pristupa je važna, ali je nivo spremnosti još važniji (i zemalja ZB i EU)

Faze procesa El Crne Gore

- **I faza - Evropska regionalna integracija EEZ sa SFRJ (1967-1991):** prvi odnosi SFRJ sa EEZ, 1967 Memorandum o odnosima, 1971 SFRJ je postala korisnik Opšte šeme preferencijala EEZ. Ova šema preferencijala se sastojala od kompletnog oslobađanja carina za industrijske proizvode i polufabrikate i djelimičnog oslobađanja za određene poljoprivredne proizvode (oko 310 tarifnih pozicija su u tom periodu bile pokrivena ovom šemom).
- **Prvi trgovinski sporazumi:** dva trgovinska aranžmana uslijedila su 1970. i 1973. godine, koji su predstavljali pravni okvir za jačanje ekonomske saradnje.
- **II faza obustave, blokade i sporog oporavka integracija (1991-2000)**
- **III faza predstavlja proces stabilizacije i pridruživanja:** u koji je kratko ušla SRJ, a od februara 2003. godine nastavila SCG (trugodišnja faza), te od juna 2006. Crna Gora, tako da ovu fazu možemo posmatrati u dva potperioda (do i nakon obnove crnogorske nezavisnosti).
- **IV faza - Pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji (2010 -**

POLITIČKI

(Kopenhagen, 1993)

- Demokratija i vladavina prava
- Ljudska prava
- Manjine

EKONOMSKI

(Kopenhagen, 1993)

- Efikasna tržišna ekonomija
- Sposobnost suočavanja s pritiscima konkurencije koja dolazi sa EU tržišta

PRAVNI

(Kopenhagen, 1993)

- Sposobnost preuzimanja obaveza članstva

ADMINISTRATIVNI

(Madrid, 1995.)

- Prilagodavanje administrativnih struktura

REGION ZB (1997, 2006)

- Saradnja s MKSJ (ICTY)
- Povratak izbjeglica
- Zaštita manjina
- Sloboda medija
- Reforma pravosuđa
- Regionalna saradnja i razvoj dobrosusjedstva
- Kondicionalnost, konsolidacija, komunikacija,

“ENLARGEMENT +”

- Fokus na političke kriterijume, posebno nezavisnost pravosuđa, borbu protiv korupcije i org. Kriminala (RO, BG)
- Integracioni kapacitet Unije
- Apsorpcioni kapacitet zemlje kandidata da usvoji Acquis, pravila i standarde
- Kredibilitet procesa
- Početak pregovora sa poglavljima 23 & 24
- Mjeljivi rezultati sprovođenja

1. FUNKCIONALNA (EFIKASNA) TRŽIŠNA EKONOMIJA:

- ravnoteža između P i T uspostavljena kroz slobodnu tržišnu utakmicu različitih aktera;
- liberalizacija cijena i trgovine;
- ukidanje svih značajnijih barijera pristupu (kod osnivanja firmi) i izlasku sa tržišta (stečajni postupak);
- pravni sistem u svim oblastima privrednog života, uključujući i zaštitu prava intel.svojine, treba da bude uspostavljen, u skladu sa EU standardima;
- uspostavljene i adekvatne institucije koje će pratiti njihovo sprovođenje i komunicirati sa odgovarajućim institucijama EU i institucijama drugih MS u svim oblastima ek. saradnje;
- puna primjena i poštovanje propisa i ugovora u privredi;
- zaštita vlasničkih prava i ukidanje biznis barijera koje onemogućavaju postojanje osnovnih tržišnih sloboda i slobodan protok svih faktora;
- uspostavljanje makroekonomske stabilnosti, kontrola inflacije, održive javne finansije i ravnoteža platnog bilansa;
- postojanje širokog kosenzusa o osnovama ekonomske politike i dobrog upravljanja; izgradnja finansijskog sektora na nivou da kanališe štednju prema produktivnim investicijama.

2. KAPACITET ZA SUOČAVANJE SA KONKURENTSKIM PRITISKOM I TRŽIŠNIM SNAGAMA KOJE DOLAZE SA EU TRŽ:

- postojanje funkcionalne tržišne ekonomije, sa zadovoljavanjućim nivoom makroek. stabilnosti, kako bi svi ekonomski akteri mogli donositi svoje odluke u ambijentu stabilnosti i predvidljivosti;
- dovoljan obim, po prihvatljivim troškovima, ljudskog i fizičkog kapitala, uključujući infrastrukturu, obrazovanje i istraživanje, kao i dalji razvoj ovih resursa;
- kreiranje adekvatnog i harmonizovanog pravnog sistema, kao i onog obima i kvaliteta vladinih mjera EP, koji će podsticati konkurentnost kompanija kroz trgovinsku politiku, politiku zaštite konkurencije, državnu pomoć, podršku MSP, itd.;
- adekvatan nivo i struktura trgovinske integracije zemlje sa EU tržištem treba da se ostvari prije pristupanja (i vrste roba i obim razmjene);
- usklađivanje proporcije malih preduzeća u ukupnoj strukturi kompanija u skladu sa mogućnostima ekonomskog razvoja zemlje i dostignutog nivoa integracije tržišta

FAZE PSP

I FAZA

- Država izražava zainteresovanost za uspostavljanje SSP sa EU
- Procjena opštih uslova unutar države (ekonomskih, socijalnih, pravnih i političkih), kao i priprema administrativnih struktura (stvaranje i jačanje nadležnih državnih institucija)
- SM EU usvaja “Studiju izvodljivosti”

II FAZA

- Otvaranje pregovora o SSP, njegovo postpisivanje i efikasno sprovođenje u planiranom ili kracem roku
- SSP je međunarodni ugovor između države potpisnice i EU koji uspostavlja pravni okvir za uzajamnu saradnju i postepeno približavanje evropskim standardima
- Proces ratifikacije SSP u 27 parlamenata zemalja EU
- Privremeni sporazum o trgovinskim i sa njima povezanim pitanjima između EU i države ZB (*Interim Agreement*). Osnovni cilj je obezbjeđenje zone slobodne trgovine.

STRUKTURA SSP

Struktura SSP zemalja regiona je gotovo identična sa tzv. Evropskim sporazumima koje su zaključivale zemlje petog proširenja - novina je glava III:

1. Opšti principi;
2. Politički dijalog;
3. **Regionalna saradnja;**
4. Slobodno kretanje roba;
5. Kretanje radnika, poslovni nastan, pružanje usluga, kapital;
6. Harmonizacija prava;
7. Pravosuđe i unutrašnji poslovi;
8. Politike saradnje;
9. Finansijska saradnja;
10. Institucionalne, opšte i završne odredbe.

FTA, politički dijalog, politike saradnje...

- Pored obaveza koje se odnose na kreiranje **zone slobodne trgovine**, druge ugovorne obaveze po osnovu SSP odnose se na:
 - uspostavljanje političkog dijaloga između EU i zemlje potpisnice;
 - razvoj demokratije, poštovanje ljudskih prava, vladavinu zakona i uspostavljanje slobodnog tržišta;
 - kretanje radne snage, izjednačavanje statusa preduzeća iz EU koja se osnivaju u zemlji potpisnici, pitanja u vezi se pružanjem usluga;
 - postepena harmonizacija nacionalnog zakonodavstva sa propisima EU, a naročito u oblastima relevantnim za uspostavljanje jedinstvenog tržišta (pravila koja se odnose na razvoj konkurencije, državnu pomoć, zaštitu prava intelektualne, komercijalne i industrijske svojine, javne nabavke, zaštitu potrošača, standarde i sl.);
 - ekonomsku saradnju po najvažnijim sektorima; kulturnu saradnju;
 - finansijsku saradnju (CARDS, kasnije IPA)

PROCES STABILIZACIJE I PRIDRUŽIVANJA /PSP/ – ZAPADNI BALKAN

FAZE PROCESA	HRVATSKA	MAKEDO NIJA	ALBANIJA	BiH	Kosovo*	SRBIJA	CRNA GORA
Dijalog zemlje sa EK: procjene stanja ek. pravnih i političkih kriterijuma, preporuke - Godišnji izvj.o PSP	Dijalog Radnih grupa od 02. 2000.	01.1998 - Sporazum o saradnji sa EU	11.2000,HLSG Upravna grupa na visokom nivou	KRG 1998 Smjernice za EU – «18 koraka» 2000	2009/SSP Track-mechanism	- KRG/ 6.2001-7.2002 (5 sast); - Unaprijedjeni stalni dijalog /EPD/ - redovni sastanci - Godišnji izvještaji o PSP /od 2002	
Studija izvodljivosti EK	24.5.'00.	16.6.'99.	/24.11.1999/ 6.6.'01.	18.11.'03.	10.10.'12	12. 04. 2005 /EK/	
EK usvaja direktivu o pregovorima i daje preporuku SM da pregovori počnu	19.07.2000.	8.09.1999.	28.11.2001.	14 uslova za start pregovora	22.4.2013	12.7.2005.	3.7.2006.
Savjet ministara (SM) usvaja direktivu o pregovorima	20.11.2000.	24.01.2000.	21.10.2002.	21.11.2005.	28.7.2013	3.10. 2005.	24.7.2006.
EK otpočinje pregovore	24.11.2000.	5.03.2000.	31.01.2003.	25. 11. 2005.	Oct 2013	/10.10.2005/ 7.11.2005	26.9 2006.
Parafiranje SSP	14.5.2001.	24.11.2000.	Februar 2006	4.12.2007	24.7.2014	7.11.2007	15.3.2007
POTPISIVANJE SSP I DEFINISANJE PLANA IMPLEMENTACIJE	29.10.2001. (6 godina)	9.04.2001. (10 godina)	12.6. 2006. (10 godina)	16.6.2008 (5 godina)	27.10.2015. (10 godina)	28.4.2008 (6 godina)	15.10.2007 (5 godina)
Na snazi Interim	1.03.2002.	1.06.2001.	1. 12. 2006	1. Jul 2008	1.1.2016.	*1.2.2009	1.1.2008.
Sprovođenje SSP	2003 - NPAA Nacionalni program za pridruživanje	2003 – NPAA za uskladj. zakonodavstv	5.7.2006 NP za sprovođ. SSP	AP za sprovođ. Privr.sporaz. /27.8.'08/	Nat. Strategy For EI till 2020	11.10.2008. NPI, godišnja revizija	NPI – 5.6. 2008 PPCG – od 2013
SSP na snazi	1.2.'05	1.4.'04	1.4.'09	1.6.2015,	1.4.2016.	1.9.2013.	1.5.2010.

Dinamika otvaranja tržišta i integracioni gep

Faze procesa stabilizacije I pridruživanja	Hrvatska	Makedonija	Albanija	BiH	Kosovo	Srbija	Crna Gora
OTVARANJE TRŽIŠTA	6 godina	10 godina	10 godina	5 godina	10 godina	6 godina	5 godina
	1.3.2008.	1.6.2011.	1.12.2016.	1.7.2013.	1.1.2016.	1.2.2015.	1.1.2013.
Stupanje SSP na snagu	1.2.'05	1.4.'04	1.4.'09	1.6.2015.	1.4.2016.	1.9.2013	1. 5. '10
SSP – plan perioda pune implementacije / <i>internal readiness</i> /	6 godina / Član 5, SSP	5+5 god. max / Član 5 SSP	5+5 god. max/ Član 5 SSP	6 god. / Član 8, SSP	10 godina	6 god. / Član 8, SSP	5 god. / Član 8, SSP
	1.2.2011.	1.4.2014.	1.4.2019.	/	1.4.2016.	18.6.2019.	1.5.2015.
Integracioni gep (Tržište se otvara – a zemlja još uvijek nije “unutrašnje spremna” i nema pristupnog ugovora)	9.12.2011.	Gep počinje od 2014	Gep počinje od 2019	Početak gepa – nije definisan	Tek počinje otvaranje tržišta	Gep počinje od 2019	Gep počinje od 2015
	Nema gepa						
GLAVNI IZAZOVI	Postpristupni apsorpcioni kapacitet za strukturne fondove	Pitanje imena, Grčka, politička kriza	Politički kriterijum	Funkcionalna država	Svi kriterijumi, AP o normalizaciji odnosa sa Srbijom	AP o normalizaciji odnosa sa Kosovom	23&24, Administrativni kapaciteti

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU i Crne Gore

I	Opšti principi	VI	Harmonizacija prava
II	Politički dijalog	VII	Pravosuđe i unutrašnji poslovi
III	Regionalna saradnja	VIII	Politike saradnje
IV	Slobodno kretanje roba	IX	Finansijska saradnja
V	Kretanje radnika, poslovni nastan, pružanje usluga, kapital	X	Institucionalne, opšte i završne odredbe

Crnogorski SSP potpisan je u Luksemburgu 15. oktobra 2012. godine, a stupio je na snagu 1. maja 2010. godine.

Trgovinski dio sporazuma počeo se primjenjivati od januara 2008. godine.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Crne Gore i EU

- Studija izvodljivosti EK – 12.4.2005.
- Pregovaračka direktiva EU – 12.7.2005.
- Pregovaračka platforma CG, pregovarački tim, septembar 2005.g.
- Početak pregovora 10.10.2005. godine (u okviru SCG)
- Poslije 21. 05.2006. – nastavak pregovora EU i Crne Gore kao nezavisne države
- Redovno izvještavanje o pregovorima – Vlada, ka javnosti, ka parlamentu
- Parafiranje SSP – 15.3.2007.
- Potpisivanje SSP – 15.10.2007. Luksemburg

Struktura ispregovaranog SSP CG i EU

PREAMBULA

- I OPŠTI PRINCIPI (čl. 2-9);
- II POLITIČKI DIJALOG (čl. 10-13);
- III REGIONALNA SARADNJA (čl. 14-17);
- IV SLOBODAN PROTOK ROBA (čl. 18);
Poglavlje I: Industrijski proizvodi (čl. 19-23);
Poglavlje II: Poljoprivreda i ribarstvo (čl. 24-33);
Poglavlje III: Zajedničke odredbe (čl. 34-48);
- V PROTOK LJUDI, OSNIVANJE, PRUŽANJE USLUGA, KAPITAL;
Poglavlje I: Kretanje radnika (čl. 59-51);
Poglavlje II: Osnivanje privrednih društava (čl. 52-58);
Poglavlje III: Pružanje usluga (čl. 59-61);
Poglavlje IV: Tekuća plaćanja i protok kapitala (čl. 62-64);
Poglavlje V: Opšte odredbe (čl. 65-71);
- VI USKLAĐIVANJE ZAKONODAVSTVA, SPROVOĐENJE ZAKONA I PRAVILA O KONKURENCIJI (čl. 72-79);
- VII PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST (čl. 80-87);
- VIII POLITIKE SARADNJE (čl. 88-114);
- IX FINANSIJSKA SARADNJA (čl. 115-118);
- X INSTITUCIONALNE, OPŠTE I ZAVRŠNE ODREDBE (119-139);
Zajednička deklaracija o članu 75 (intelektualna svojina);
Deklaracija o članu 75 (intelektualna svojina) (čl. 125 i čl. 127);

ANEKSI

- I Crnogorske carinske koncesije za industrijske proizvode iz EU (čl. 21) – Ia i Ib
- II Definicija proizvoda od mlade govedine - „baby beef“ proizvoda (čl. 26)
- III Crnogorske carinske koncesije za primarne poljoprivredne proizvode iz EU (čl. 27) – IIIa, III b i IIIc
- IV Koncesije EU za riblje proizvode iz Crne Gore (čl. 29)
- V Crnogorske koncesije za riblje proizvode iz EU (čl. 30)
- VI Finansijske usluge (definicije) (čl. 52)
- VII Intelektualna, industrijska i komercijalna prava svojine (čl. 75)

PROTOKOLI

1. Trgovina prerađenim poljoprivrednim proizvodima (čl. 25)
2. O uzajamnim preferencijalnim koncesijama za određena vina, uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli naziva vina, alkoholnih pića i aromatizovanih vina (čl. 28)
3. Definicija pojma „proizvodi sa porijeklom“ i metode administrativne saradnje (čl. 44)
4. Kopneni transport (čl. 61)
5. Državna pomoć u industriji čelika (čl. 73)
6. Uzajamna administrativna pomoć u carinskim pitanjima (čl. 99)
7. Mehanizmi za rješavanje sporova (čl. 130)
8. Opšti principi za učešće Crne Gore u programima Zajednice (čl. 132)

Dinamika otvaranja tržišta industrijskih proizvoda

INDUSTRIJSKI PROIZVODI	Lista I	Lista II		Lista III	
Industrija – koja obuhvata glave carinske tarife od 25 do 97 (6.905 pozicija, tj. roba , što čini 67,5% ukupnog broja roba u Carinskoj tarifi CG, kojih je bilo 10.229 u završnoj godini pregovaranja SSP-a)	Proizvodi koje CG ne proizvodi i/ili nijesu osjetljivi	Osjetljivi ne-poljoprivredni proizvodi (industrijski proizvodi)		Više osjetljivi ne-poljoprivredni proizvodi	
	6.632 proizvoda (96% ukupne industrijske tarife)	33 proizvoda, što čini 0,5% ukupnog broja ind. proizvoda		237 proizvoda, što čini 3,5% ukupnog broja ind. proizvoda	
		Dinamika smanjenja	Prosječna carina	Dinamika smanjenja	Prosječna carina
Početno stanje (2007)		100%	4%	100%	10,67%
Prva godina primjene Privremenog sporazuma (2008)	Potpuna liberalizacija u trgovini sa EU nakon stupanja Privremenog sporazuma	80%	3,2%	85%	9,07%
Druga godina (2009)		50%	2,0%	70%	7,47%
Treća godina (2010)		25%	1%	55%	5,87%
Četvrta godina (2011)		0%	0%	40%	4,27%
Peta godina (2012)		0%	0%	20%	2,13%
Šesta godina (2013)		0%	0%	0%	0%

Koncesije u industriji

- **LISTA 1 – (6.632 – 96%)** proizvodi za koje će se tržište liberalizovati **odmah** nakon potpisivanja Sporazuma, odnosno nakon stupanja na snagu Privremenog sporazuma (Interim Agreement), što se ostvarilo usaglašavanjem crnogorske carinske tarife u decembru 2006.godine sa evropskom (HS 2007);
- **LISTA 2 (ANEKS IA SSP) – (36 – 0,5%) MANJE OSJETLJIVI INDUSTRIJSKI PROIZVODI** – postepeno snižavanje carinskih stopa u naredne **tri godine** (prvo na nivo od 80%, zatim 50% i nakon toga 25%; 1.januara treće godine nakon stupanja na snagu Privremenog sporazuma, uvozne carine za i za ovu kategoriju industrijskih proizvoda će biti **ukinute**; (33 tarifne stavke – mermer i ukrasni kamen, drvni proizvodi, dijelovi obuće, proizvodi od aluminijuma, rashladni uređaji i neki industrijski proizvodi koji se ne proizvode u CG, ali su značajan budžetski prihod po osnovu carina, npr. mobilni telefoni, putnička vozila, rashladni uređaji i sl.). Carinska tarifa za ove robe je bila 7% i niža.
- **LISTA 3 (ANEKS IB SSP) – (237 – 3,4%) VIŠE OSJETLJIVI INDUSTRIJSKI PROIZVODI** – postepeno snižavanje carinskih stopa u narednih **pet godina** (237 tarifnih stavki, agroindustrija, drvoprerađivačarstvo, koža i obuća, proizvodi od kamena, papirna industrija, neki proizvodi od aluminijuma, tekstilna industrija i metaloprerađivačarstvo).

Dinamika otvaranja tržišta poljoprivrednih proizvoda

POLJOPRIVREDNI PROIZVODI	Lista I	Lista II	Lista III
Poljoprivreda Glave carinske tarife 1-24 (3.324 pozicije, 32,5% ukupnog broja roba u Carinskoj tarifi CG, kojih je bilo 10.229 u završnoj godini pregovaranja SSP-a)	Proizvodi koje CG ne proizvodi i nijesu osjetljivi 2.281 proizvod (68,6% ukupne poljoprivredne carinske tarife)	Osjetljivi polj. proizvodi 593 + 98 prerađevina (691 proizvod, 20,8% tarife poljoprivrednih)	Izuzetno osjetljivi proizvodi 342 + 11 poljopr. prerađevina (352 proizvoda, 10,6% tarife poljoprivrednih proizvoda)
Prva godina primjene Privremenog	Potpuna liberalizacija u trgovini sa EU nakon stupanja Privremenog sporazuma	80%	90%
Druga godina (2009)		60%	80%
Treća godina (2010)		40%	70%
Četvrta godina (2011)		20%	60%
Peta godina (2012)		0%	50%

Osnovni i preradjeni poljoprivredni proizvodi

LISTA 1 – proizvodi za koje će se tržište liberalizovati **odmah** nakon potpisivanja Sporazuma, odnosno nakon stupanja na snagu Privremenog sporazuma (Interim Agreement), jer CG nema interes da štiti carinskom zaštitom one sektore gdje nema proizvodnje; proizvodi iz ove kategorije su navedeni u **Aneksu IIIa i Protokolu 1 -aneks I**;

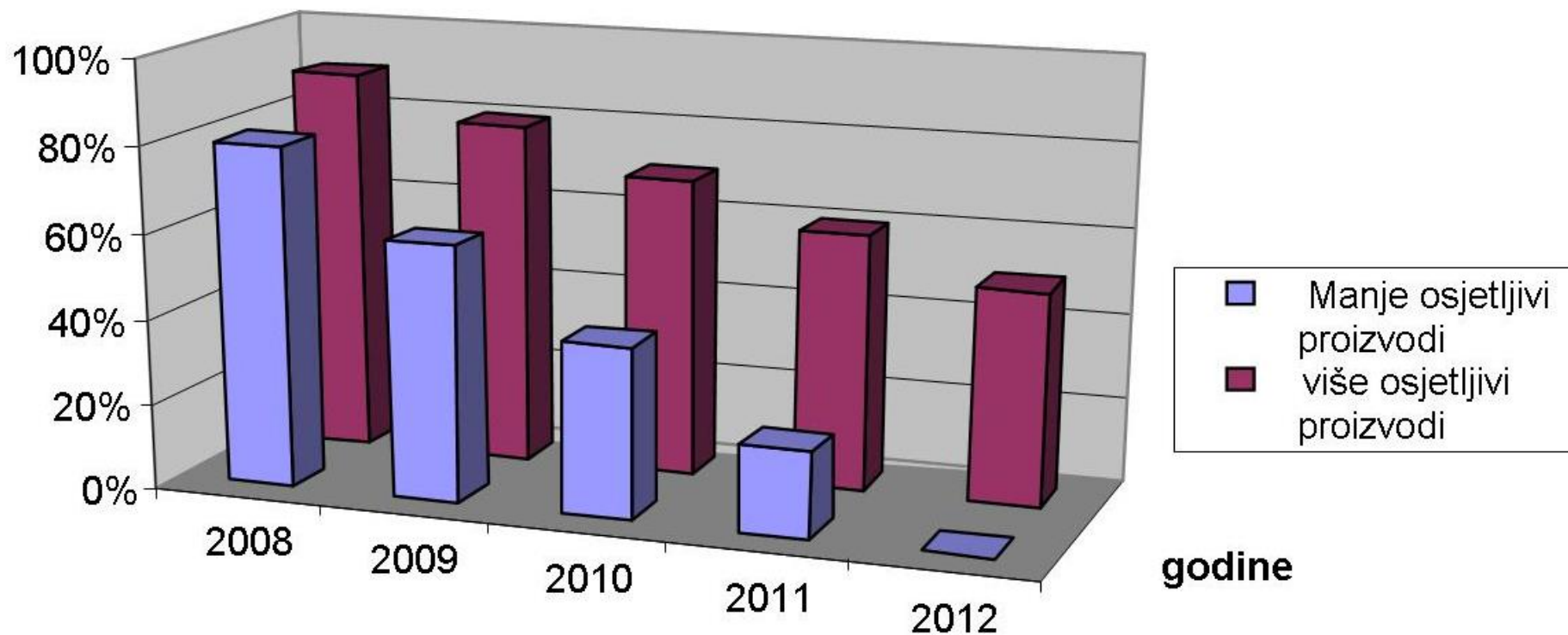
LISTA 2 – osjetljivi proizvodi - proizvodi za koje će se carinska zaštita progresivno eliminisati (smanjivati za po 20% godišnje) u narednih pet godina od stupanja na snagu privremenog sporazuma (2008-2012). **Od osnovnih poljoprivrednih proizvoda (Aneks IIIb)** na ovoj listi su: životinje za klanje (goveda, svinje i živina), svinjsko meso i masnoće, ostale partije živinskog mesa, surutka, jaja, ukrasno bilje i sadnice poljoprivrednog i šumskog bilja, od povrća: luk, šargarepa, mahunasto povrće, pečurke, od voća: smokve, agrumi, kupine, zatim kafa, pšenično brašno, prerađevine od voća i povrća, neka alkoholna pića, duvan. **Od prerađevina (Protokol 1 - aneks II, integralna tabela)** na ovoj listi su: konditorski proizvodi, neke vrste bezalkoholnih i alkoholnih pića, pivo, duvanski proizvodi.

LISTA 3 – najosjetljiviji poljoprivredni proizvodi - za koje će se u roku od narednih **pet godina** carinska zaštita smanjiti **do 50% postojećeg nivoa** do 2012.godine, tj. 10% godišnje u narednih 5 godina (koja pored *ad valorem* carinskih stopa uključuje i specifične stope - ranije prelevmani i sezonsku zaštitu), i na nivou od 50% carinske zaštite će ostati carina za ove proizvode sve do potpunog integrisanja na EU tržište, tj. do punopravnog članstva Crne Gore u EU.

LISTA 3 SADRŽI:

- **Osnovni poljoprivredni proizvodi (Aneks III c):** jagnjad za klanje, meso goveda svih kategorija, meso ovaca i koza svih kategorija, meso živine, soljeni i dimljeni proizvodi, mlijeko, pavlaka, jogurt, maslac i sir, med, krompir, paradajz, kupusnjače, krastavci, paprika i spanać, mandarine, grožđe, dinje i lubenice, jabuke, kruške, trešnje, višnje, kajsije, breskve, šljive, jagode, maline i kivi, maslinovo ulje i sve prerađevine o mesa.
- **Prerađeni poljoprivredni proizvodi (Protokol 1, Aneks II, integralna tabela)** : mlječni namazi i prirodna i mineralna voda.

Postepena liberalizacija osjetljivih i djelimična liberalizacija izuzetno osjetljivih poljoprivrednih proizvoda u crnogorskom SSP-u

KVOTE ZA VINO

- Na pregovorima je utvrđena i **kvota za vino (Protokol 2)**. Od strane Komisije je predložena kvota za bescarinski izvoz crnogorskog vina u iznosu od **16.000 hl** godišnje (tadašnji izvoz bio oko 3.000 hl), čime je omogućena asimetričnost u korist Crne Gore. Takođe, crnogorski pregovarački tim je ispregovarao znatno nižu kvotu za uvoz vina iz EU-25, koja iznosi 1500 hl prve godine nakon potpisivanja SSP-a, uz godišnje povećanje od 500 hl do maksimalno **3.500 hl**. Protokol 2 sadrži u Dodatku I listu svih zaštićenih naziva kvalitetnih (i stonih) vina u određenim regijama zemalja EU, koja imaju geografsku oznaku porijekla zaštićenu.
- Dodatna obaveza crnogorske delegacije je bila da se dostavi crnogorski predlog za **zaštićene geografske oznake porijekla** i da definiše Predlog zakona o vinu (regioni, sorte, geografske oznake i ostali bitni elementi za SSP). Regije iz kojih potiču kvalitetna vina u Crnoj Gori, a koje su se našle u ovom Dodatku su:
- **CRNOGORSKO PRIMORJE** (podregije: Boko-kotorska, Budvansko-barska, Ulcinjska i Grahovsko-nudolska) i
- **CRNOGORSKI BASEN SKADARSKOG JEZERA** (podregije: Podgorička₁₉ Crmnička, Riječka, Bjelopavlička i Katunska).

RIBE I RIBLJI PRIZVODI

- Vezano za utvrđivanje simetričnih **kvota za riblje proizvode (Aneksi IV i V)**, inicijalni obim kvote za izvoz konzervirane sardine sa 20 na 200 tona po stopi od 6% i inćuna sa 10 t na 200 t po stopi od 12,5%, uz mogućnost da se količina ove dvije vrste ribljih proizvoda nakon četvrte godine važenja SSP-a poveća na 250t, odnosno ukupno 500t (ukoliko u prethodnoj godini iskoristimo min 80% prethodno utvrđene kvote). Stope za riblje proizvode biće snižene postepeno do 2012.godine na nivo 70% MFN.
- Utvrđene su i **kvote za izvoz ribe** iz Crne Gore u EU na nivou od 20 t po stopi od 0% za: pastrmku, šarana, oradu i brancin (trout, carp, sea bream, sea bass; sardines, anchovies);

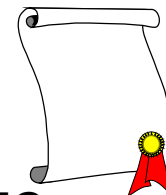
MLADA GOVEDINA

- Što se tiče **kvote za mladu govedinu (Aneks II)**, predstavnici EK su uvažili izložene argumente pregovaračkog tima i predložili kvotu za izvoz mlade junetine od **800t godišnje**, iako Crna Gora trenutno uopšte nije izvozila ovu kategoriju mesa u zemlje EU.
- bilo je potrebno ispuniti uslova za dobijanje tzv. izvoznog broja koji uključuje provjeru ispunjenosti EU standarda u našim klanicama i tehnološkim linijama).
- Prve **izvozne brojeve** crnogorske kompanije dobile su 2017. godine!
- U mesnoj industriji (Goranović, NK, Mesopromet, BP i Gradina Company, RO),
- ribarstvu (Rozafa doo, PG, Montefish, TV i Trio Mare, BR) i proizvodnji jaja i proizvoda od jaja (Rebra Commerce, HN, Ako Set, NK).

SPROVOĐENJE SSP – model “5 + 5”

U crnogorskom Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU dogovoreni su slijedeći rokovi:

- a) **TRANZICIONI PERIOD OD 5 GODINA** koji se odnosi na maksimalni vremenski period za postepeno otvaranje tržišta i uspostavljanje zone slobodne trgovine između Evropske unije i Crne Gore (2008-2012) , kao i
- b) **IMPLEMENTACIONI PERIOD OD 5 GODINA** koji se odnosi na punu implementaciju odredbi svih članova Sporazuma, nakon pune ratifikacije SSP u svih 27 Parlamentata država članica EU .
- Pošto je SSP stupio na snagu 1. maja 2010.godine, po procjeni EK, Crna Gora bi trebala da u potpunosti ispuni obaveze iz SSP do maja 2015.godine.
- U tom smislu, 2015.godina je u 2010.godini procijenjena od strane crnogorski institucija kao godina „unutrašnje spremnosti za članstvo Crne Gore u Uniji“.

ČLAN 72 SSP

UGOVORNE STRANE POTVRĐUJU VAŽNOST USKLAĐIVANJA POSTOJEĆEG ZAKONODAVSTVA U CRNOJ GORI SA ZAKONODAVSTVOM ZAJEDNICE, KAO I NJEGOVOG EFIKASNOG SPROVOĐENJA. CRNA GORA ĆE NASTOJATI DA OSIGURA **POSTEPENO USKLAĐIVANJE SVOJIH POSTOJEĆIH ZAKONA I BUDUĆEG ZAKONODAVSTVA S PRAVNIM PROPISIMA ZAJEDNICE** (ACQUIS. CRNA GORA ĆE OSIGURATI ADEKVATNU IMPLEMENTACIJU I SPROVOĐENJE POSTOJEĆEG I BUDUĆEG ZAKONODAVSTVA.

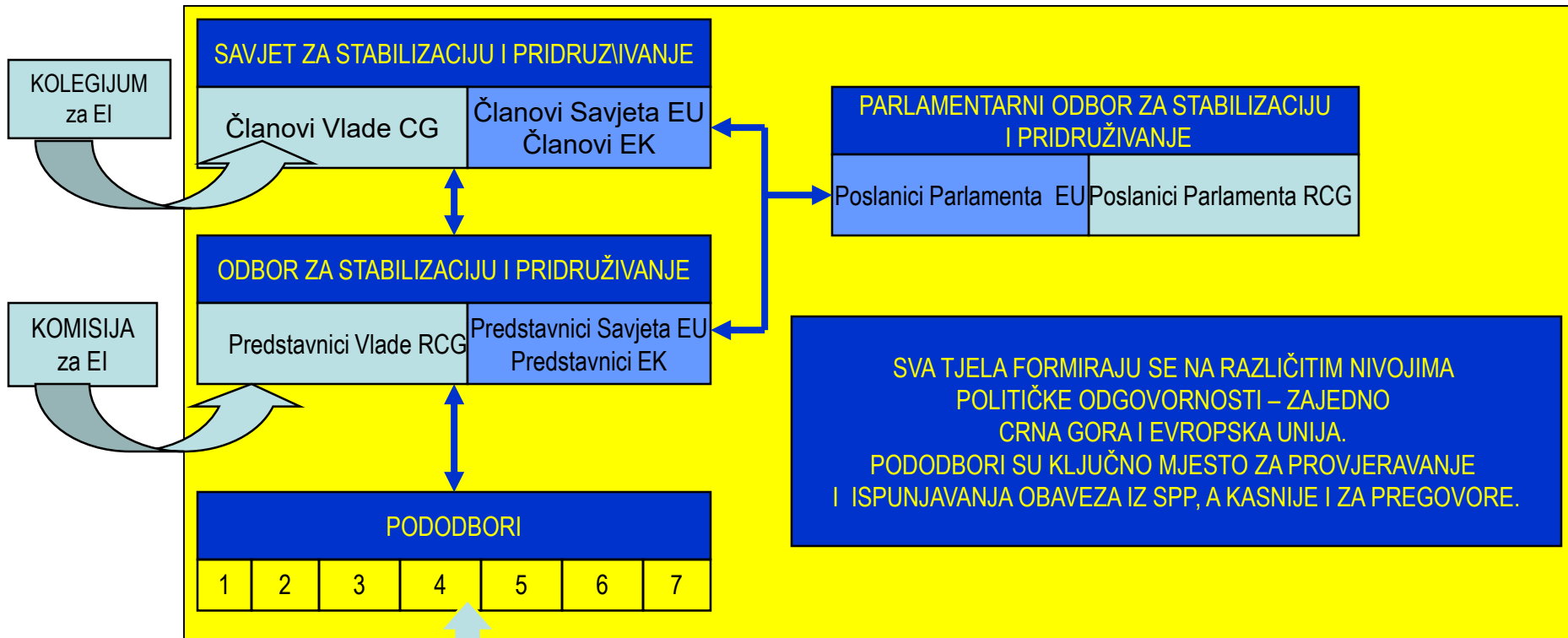
USKLAĐIVANJE ĆE ZAPOČETI DANOM POTPISIVANJA SPORAZUMA I POSTEPENO ĆE SE PROŠIRIVATI NA SVE ELEMENTE ACQUIS-A ZAJEDNICE IZ OVOG SPORAZUMA DO KRAJA TRANZICIONOG PERIODA UTVRĐENOG ČLANOM 8 OVOG SPORAZUMA (5 GODINA).

USKLAĐIVANJE ĆE, U RANOJ FAZI, BITI FOKUSIRANO NA OSNOVNE ELEMENTE ACQUIS-A KOJI SE ODOSE NA **UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE**, UKLJUČUJUĆI ZAKONODAVSTVO U OBLASTI **FINANSIJA, PRAVOSUĐA, SLOBODE I BEZBJEDNOSTI**, KAO I NA DRUGE OBLASTI TRGOVINE. U KASNIJOJ FAZI, CRNA GORA ĆE SE FOKUSIRATI NA OSTALE DJELOVE ACQUIS-A.

USKLAĐIVANJE ĆE SE SPROVODITI NA OSNOVU PROGRAMA O KOJEM ĆE SE DOGOVORITI EVROPSKA KOMISIJA I CRNA GORA.

CRNA GORA ĆE U DOGOVORU S EVROPSKOM KOMISIJOM DEFINISATI **MODALITETE ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA USKLAĐIVANJA ZAKONODAVSTVA I RADNJI KOJE TREBA PREDUZIMATI U VEZI S NJEGOVIM SPROVOĐENJEM.**

INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA SSP-a

1. GEI - TRGOVINA, INDUSTRIJA, CARINE I POREZI
2. GEI - POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO
3. GEI - UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJA
4. GEI - EKONOMSKA I FINANSIJSKA PITANJA I STATISTIKA
5. GEI - PRAVDA, SLOBODA, BEZBJEDNOST I MIGRACIJE
6. GEI - INOVACIJE, TEHNIČKI RAZVOJ I SOCIJALNA POLITIKA
7. GEI - SAOBRAĆAJ, ŽIV. SREDINA, ENERGETIKA I REGIONALNI RAZVOJ

Kasnije je dodat i PAR odbor !

Struktura / nadležnosti Grupe za EI - GEI odgovaraju zajedničkim PODODBORIMA za praćenje implementacije SSP (danas su to radne grupe za pregovaračka poglavlja!

Levels of regional (economic) integrations WB6

	LEVEL	CHARACTERISTICS
1.	Bilateral free trade agreements in the Region / FTAs	Arrangements in which countries/ autonomous custom territories give each other preferential treatment in trade, such as eliminating tariffs and other barriers on goods. Each party continues its trade policies, such as tariffs with countries outside the bilateral FTA.
2.	EU Autonomous Trade Measures / ATMs	Products originating in the Western Balkan countries benefit since 2000 from ATMs, allowing (with a few exceptions) for their free entry into the EU without customs duties or quantitative restrictions. In most cases, the autonomous trade measures have been superseded by the stabilisation and association agreements / FTA with the EU expanded on political, legal and administrative aspects of integration, which provide for the establishment of free trade on a contractual basis.
3.	SAA with EU / FTA with the EU	ATMs have been superseded by the stabilisation and association agreements (FTA with the EU expanded on political, legal and administrative aspects of integration), which provide for the establishment of free trade on a contractual basis.
4.	Regional free trade agreements – CEFTA 2006	Modern and comprehensive regional FTA, designed as an integral part of the Parties' pre-accession agenda and in line, where appropriate, with their commitments to the WTO. It provides a strong legal basis for policy formulation and implementation of key areas related to trade and investment. The agreement comprises a main text and series of annexes, as well as a series of additional protocols negotiated by the Parties in different areas. Annex 1 – Consolidated version of the CEFTA 2006 (FTA until 2010) Annex 2 – Bilateral FTAs terminated (their consolidation into the CEFTA 2006) Additional Protocol – Agricultural product (gradual liberalisation), 2011 Protocol 3 – Additional liberalisation, 2013 Protocol 4 – Further liberalisation (agricultural products), 2015 Protocol 5 – Trade facilitation, 2017 Protocol 6 – Services, 2019 Protocol 7 – Dispute settlement, 2021
5.	MAP REA 2017-2020	MAP REA, being the first regional mid-term economic cooperation and integration framework that has been endorsed at the highest level (I. Trade, II. Investment, III. Mobility and IV. Digital integration). The experience stemming from the implementation of the MAP REA served as a useful tool for planning of the future process related to the enhanced REA 2021-2024, i.e. Common Regional Market Action Plan
6.	Common Regional Market	2021-2024

Common Regional Market Action plan 2021-2024

I. REGIONAL TRADE AREA BASED ON FOUR FREEDOMS				
1. CROSS-CUTTING TRADE MEASURES	2. GOODS	3. SERVICES	4. CAPITAL	5. PEOPLE
1.1. Maintain the Green Lanes and streamline BCPs/ CCPs controls 1.2. Elimination of Non-Tariff Barriers (NTBs) 1.3. Trade related aspects 1.4. Private sector dialogue 1.5 Reduction of trade costs and transparency	2.1. Mutual Recognition Programmes (MRPs) 2.2. Risk Management 2.3. System of Electronic Exchange of Data SEED+ 2.4. Harmonisation and cooperation with the EU	3.1. Additional Protocol 6 (AP6) on Trade in Services 3.2. Tourism 3.3. Financial services 3.4 Postal services 3.5. Professional qualifications 3.6. Enabling environment 3.7. Electronic commerce	4.1 Development of a modern payment system 4.2.Strengthening regional cooperation and coordination on COVID-19 response as part of relief, recovery and resilience	5.1. Mobility of students, researchers and professors 5.2. Mobility of individuals on the basis of IDs 5.3 Portability of social rights and removal of working permits
II. REGIONAL INVESTMENT AREA		III. REGIONAL DIGITAL AREA		IV. REGIONAL INDUSTRIAL AND INNOVATION AREA
6.1. Regional investment promotion 6.2. Regional investment policy reform 6.3. Regional investment retention and expansion		7.1. Digital infrastructure and connectivity 7.2. Digital skills and competence 7.3. Digital economy in the era of new ICT technologies 7.4. Trust and security		8.1. Regional innovation 8.2. Regional industry development 8.3. Automotive industry value chain 8.4. Green & circular economy value chain 8.5. Agro-food industry development 8.6. Creative industry 8.7. Metal processing industry 8.8. Sustainable tourism

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Reduced border
waiting time to 70%
– #GreenCorridors &
#GreenLanes within
WB6 & with EU**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Free movement
with ID cards in
the entire
Western Balkans**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Better investment
policies based on EU
standards –
attracting more
new investments**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Established
regional
e-commerce
market**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Work permits
obstacles removed
among all
Western Balkans
economies**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Cut banking
charges for
payment & money
transfers between
WB6**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**High-speed Internet
access for majority
of households in
Western Balkans by
2024**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Reduced roaming
prices with
European Union**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Industrial & innovation
infrastructures
upgraded
– supporting young
entrepreneurship &
start-ups**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Diploma/certificates
& professional
qualifications
recognized
everywhere in the
region**

#SofiaSummit #BerlinProcess

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Western Balkans
innovations
included in
European supply
chains**

#SofiaSummit #BerlinProcess

CRM
2021-
2024

Enabling “four freedoms” in the WB6 regional trade area (common market):

- **Adapt the Green Lanes and make services available 24/7** at expanded network of BCPs/CCPs and introduce the Green Lanes on BCPs with the EU;
- Establish one-stop-shops at selected crossing points and **decrease waiting times at BCPs/CCPs to 70% of current waiting times**;
- Introduce **freedom of movement on the basis of IDs** within the Western Balkans Six;
- Establish **regional e-commerce market** by adopting core harmonised rules and internal market principle, by facilitating customs clearance of parcels and by removing geo-blocking;
- Introduce and implement, in line with EU *acquis*, **mutual recognition** of: certificates and testing results for industrial and agricultural products; Authorised Economic Operators (AEOs); professional qualifications; and licenses in tourism, selected financial services and other key services sectors;
- Expand and improve **CEFTA Risk Management and systematic exchange of electronic data (SEED+)** to all agencies involved in clearance of goods;
- Introduce **joint procedures** on tariff monitoring and other measures facilitating parcel delivery service;
- Adopt **services trade liberalisation package** to, *inter alia*, enable supply of services without obligatory establishment and authorisation, in line with Chapter 3 of the EU *acquis*;
- Adopt new, **more efficient rules on dispute settlement and resolution of NTBs in CEFTA**;
- **Reduce the costs of regional payments** and prepare for joining the Single Euro Payment Area (SEPA);
- Enable **mobility for students, researchers and professors**;
- Remove **work permits** for intracompany transfers and contractual service providers;
- Enable **portability of social rights**.

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Greener and
cleaner Western
Balkans**

#SofiaSummit #BerlinProcess

Regional Cooperation Council Co-funded by the European Union

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Developed
regional industry
(automotive,
agro-food, etc)**

#SofiaSummit #BerlinProcess

Regional Cooperation Council Co-funded by the European Union

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Boost tourism –
attractive
destination = strong
jobs & revenues
generating industry**

#SofiaSummit #BerlinProcess

Regional Cooperation Council Co-funded by the European Union

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Enabled access to
international
markets for
regional SMEs**

#SofiaSummit #BerlinProcess

Regional Cooperation Council Co-funded by the European Union

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Transition from
traditional
towards green &
circular economy**

#SofiaSummit #BerlinProcess

Regional Cooperation Council Co-funded by the European Union

**Western Balkans
Common Regional Market**

GOALS

**Industrial cities
in WB6 covered
with 5G network**

#SofiaSummit #BerlinProcess

Regional Cooperation Council Co-funded by the European Union

More business, less politics, or...

CEFTA 2006	SMALL SCHENGEN	COMMON REGIONAL MARKET	OPEN BALKAN INITIATIVE
WB6 + MO	RS, AL, MK (WB3)	WB6	RS, AL, MK (WB3)
International agreement	Political initiative based only on declarations	CRM AP 2021-2024	Political initiative based on interstate MoUs
Gradually negotiated in line with intl. standards (clear legal base for gradual trade and economic integration)	X 2019 - Declaration on intention, Novi Sad, XI 2019 - Ohrid, XII, Durrës... Invitation of other WB3 not accepted (fear of replacing EU integration process)	Gradually negotiated btw. Parties (WB6) Strongly supported by the EU as part of the Pre-accession agenda (and funds), under Berlin process, include whole CEFTA 2006 goals, as well as Small Schengen CEFTA 2006 can use as legal base for implementation or any dispute; RCC will monitor and report; CRM is in the process of implementation	29 June 2020 - Skopje, an interstate agreement signed accompanying with two memorandums (additional trade facilitation and cooperation in the event of a catastrophe) Other WB3 remaining sceptical and deciding not to participate *ME, BA - "no added value, all covered by CRM"; BA - regional economic integration endangers Bosnia's independence; ME - it could slow down EI path; KS* - yet unsettled relations with Belgrade are an impediment to its commitment to deepen regional integration;
An integral part of the Parties' pre-accession agenda, complementary to SAAs, fully supported by EU	No legal base, No implementation instruments, Not fully in line with EU rules (free movement of persons, migration policy, control and security, etc.)		
Goals (preparation for the EU single market)	Goals (from CEFTA 2006 to deeper REA)	Goals (from CEFTA 2006 to CRM)	Goals (from WB3 to WB6, for 4Fs)
Free movement of goods, incl. removing of NTBs, recognised AEOs, laboratory tests, etc	Single tourist visa through the whole WB6 territory (mutual recognition of visas - used for the name of this initiative)	1. Regional trade area based on four freedoms (removing obstacles and cutting costs and time needed for goods, services, capital and people to move freely across the region); NOTE - work permits to be removed only for intercompany transfers and particular service providers	To abolish all border control for free movement of goods by 01/01/2023 (borderless region); Free access to labour market (one work permit);
Trade facilitation	Freedom of movement based on ID within WB6		
Support liberalization in services, MRAs, etc.	From recognition of temporary work permits to common work permits (single labour market)	2. Regional investment area	In order to facilitate the free movement area, separate lanes for citizens and goods coming from the Open Balkan participating countries would be established at border points where no checks will be conducted.
Developing dispute settlement procedures	Recognitions of diplomas without additional procedures	3. Regional digital area	
CEFTA 2006 achieved significant level of its economic goals	Students' exchange (strengthen mobility)	4. Regional industrial and innovation area	Challenges: control of drug trafficking and various criminal activities; in a borderless region, complicated to keep track of third party citizens' entries and imports of goods from different markets; heterogeneous visa regimes of participating countries; diverse customs policies and import duties
Integration gaps raise expectations for further economic integration (in the meantime)	24/7 - working times of all inspections on BCPs/CCBs (reducing trucks' waiting time and costs)	The first report / estimation of progress in July 2020 - small progress: 1. Free roaming area!	
2021 - Technical work prepared on several important CEFTA decisions, crucial for CRM:	Common R&D projects	Announced but still not agreed:	
e-commerce, mutual recognition of Authorised Economic Operators programmes (AEOS), mutual recognition of professional qualifications, removal of work permits	Single package of documents for transit of goods	1. Mobility of individuals on the basis of IDs, i.e.:	
	Towards paperless custom procedures (less paper, more digital)	1.1. Agreement on free movement of people with ID cards (Agreement on Freedom of Movement and Stay)	
	Changes of legislation for free movement of capital	1.2. Agreement on Freedom of Movement of Third Party Citizens (coordinated removal of visas or multiple economy visa for long haul visitors);	
	Cooperation in the fight against transnational criminal and terrorism through cooperation in the areas of migrations and mutual support in emergencies; Defining own rules in numerous areas	2. Agreements on the mutual recognition of academic and professional qualifications, which will facilitate the movement of professionals throughout the WB	Development of a common software and information sharing system and closer cooperation is not enough to prevent all these challenges, Concern; Even with the common visa regime - Creating common regional institutions and external tariffs could be the required action.